

Over de MOS-muur

Verantwoord aankoopbeleid

De milieukoopwijzer website leeft! Maar liefst vier productgroepen op de site zijn volledig herzien: drank & dranktoestellen, schoonmaak, voeding en kantoor materiaal. Voor verschillende producten herwerkte Bond Beter Leefmilieu de criteria en rangorde. Nog duidelijker, eenvoudiger en vollediger. Meer achtergrondinformatie en een gebruiksvriendelijke menustructuur.

DRANK & DRANKTOESTELLEN

Je vindt nu alle types drinkwaterfonteinen en tapsystemen duidelijk gerangschikt bij elkaar. De beste keuzes zijn systemen die niet koelen én aangesloten zijn op de waterleiding. Voorwaarde is wel dat je ze gebruikt in combinatie met herbruikbare bekertjes. Zo vermijd je energieverbruik en verpakkingsafval. Tweede keuze: drinkfonteinen en tapsystemen die koelen én aangesloten zijn op de waterleiding of systemen die gebruik maken van hervulbare bulkverpakkingen.

SCHOONMAAK

Deze rubriek is het grondigst aangepakt: de criteria voor schoonmaakmiddelen zijn nu onderverdeeld in 11 milieuaspecten. Elk van die milieuaspecten kun je aftoetsen aan de hand van één of meer beoordelingscriteria. De rangorde kun je raadplegen in een overzichtelijke tabel. Bij de productmerken die vermeld staan, kun je nu ook nagaan of ze een ecolabel dragen.

VOEDING

Traiteurs en cateraars voor maaltijden of recepties vind je vanaf nu in één enkele lijst terug. Een milieubewuste klant kiest voor seizoens- en streekgebonden groenten en fruit, vleesarme maaltijden, bio-ingrediënten en een energie- en milieubewuste cateraar. Traiteurs of cateraars uit de lijst van de Milieukoopwijzer kiezen is een optie. Je kunt uiteraard

ook je eigen cateraar of traiteur aanspreken op zijn milieubeleid.

KANTOOR- EN SCHOOLMATERIAAL

Ook deze sectie is gestroomlijnd: zoek je meetlatten uit FSC-hout, rekenmachines op zonne-energie of vulpotloden met mines? Dan ben je hier aan het juiste adres.

SCHOOLVOORBEELDEN

Je vindt hier uiteraard nog altijd tal van goede voorbeelden van milieusparende aankopen in een gebruiksvriendelijke databank. Kijk ook eens naar de getuigenissen van de deelnemers van Groen Bestek: 7 aankopers lieten zich begeleiden om hun aankopen te vergroenen. Je leest hun verhaal van A tot Z op de Milieukoopwijzer.

Je kunt uiteraard ook je eigen goede voorbeeld opsturen naar info@milieukoopwijzer.be. Laat ons weten hoe je het aanpakt om ecologische producten te introduceren op jouw school!

UITDAGING VOOR SCHOLEN

Milieukoopwijzer houdt voor scholen een uitdaging in. Een ecologisch verantwoord aankoopbeleid spoort niet alleen met de beleidsgerichte vakoverschrijdende eindtermen milieueducatie. Het ondersteunt ook daadwerkelijk de pedagogische activiteiten van MOS-scholen. Daardoor vormen die een hoeksteen voor het beleidsvoerend vermogen van scholen. Laatstejaars van het secundair onderwijs kunnen met de Milieukoopwijzer onderzoekscompetentie realiseren en een geïntegreerde proef uitwerken. Met de milieukoopwijzer wordt een groter draagvlak gecreëerd voor ernstige doorlichtingen waarachter een voldragen visie schuilt.

GRATIS POSTER

Of het nu om kopieerpapier, schoolmateriaal of schoonmaakmiddelen gaat... jouw school houdt altijd rekening met het milieu? Bij deze MOSTerd vind je een affiche. Maak mee de Milieukoopwijzer bekend en hang de affiche op in de klas, het leraarslokaal of... het bureau van de directie...

www.milieukoopwijzer.be
info@milieukoopwijzer.be

Speelgroen

Onbekend is onbemind, dat geldt ook voor de natuur! En hoe leren kinderen het best de natuur kennen en beminnen? Door de ruimte te krijgen om er naar hartenlust in te spelen. Maar de laatste tientallen jaren wordt die groene speelruimte alsmaar schaarser. Wie dat tij wil keren en kinderen de kans wil bieden om in en met de 'echte natuur' te spelen, vindt dit najaar heel wat inspiratie in twee nieuwe publicaties.

Op www.steunpuntjeugd.be/groeneruimte vind je gratis fiches met een 25-tal goede voorbeelden van groene speelruimte in bossen, parken, jeugd domeinen en natuurgebieden in Vlaanderen. Elke reportage bevat algemene gegevens zoals de oppervlakte en ligging van het terrein, de bevindingen van de jeugd en van de beheerder, en een massa veelzeggende foto's.

Tijdens de Week van het Bos lanceert Go4Nature een brochure met reportages van de leukste en origineelste projecten die Go4Nature de voorbije jaren heeft ondersteund. Alle informatie over Go4Nature lees je op de pas vernieuwde site www.go4nature.be.

De Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) verspreidt de nieuwe handleiding voor de realisatie van speelbossen, met een massa praktische tips en informatie voor iedereen die plannen heeft om speelbossen aan te planten of in te richten. De handleiding vind je gratis op www.vbv.be/speelzones.

Surf ook eens naar:

www.bosspel.be: alle informatie over spelen in bossen. Je kunt er ook opzoeken waar de speelzones liggen in de Vlaamse bossen en natuurgebieden.

www.tandemweb.be: fiches over hoe maak ik een

speelzone in bossen en hoe organiseer ik een bosplantactie (bijvoorbeeld om een nieuw speelbos aan te leggen).

*Katrijn Gijssel,
Steunpunt Jeugd vzw,
katrijn.gijssel@steunpuntjeugd.be, 02 551 13 78*

In de weer voor het klimaat

Zal de ijsbeer zich kunnen aanpassen aan de klimaatverandering? Wat zijn de gevolgen van klimaatverandering voor België of de landen in het Zuiden? Wat kan ik er zelf aan doen? WWF voorziet voor oktober 2007 een herdruk van het educatieve dossier 'In de weer voor het klimaat'. Het dossier wil leerkrachten en leerlingen (van 9 tot 14 jaar) begeleiden en aanzetten om samen op school iets aan de klimaatverandering te doen. Een twintigtal thematische fiches met infobladen bezorgen de leerkracht achtergrondinformatie, doelstellingen, eindtermen en werkwijzen om met de leerlingen aan de slag te gaan. Voor de leerlingen zijn er aantrekkelijke, praktische en gebruiksklare werkbladen. Scholen die nog geen exemplaar hebben, kunnen het gratis aanvragen via

www.wwf.be/indeweervoorhetklimaat.

SPEELGROEN

Van boer tot bord

Voor het project "Het jaar rond gezond" bundelen Velt, Probila en Vredeseilanden hun expertise uit bestaande projecten.

Ze gaan de uitdaging aan om zoveel mogelijk aspecten van het voedingsaanbod op school met elkaar in evenwicht te brengen: gezondheid (evenwichtige, verse en biologische voeding), milieu (transportafstanden, seizoensgebondenheid, verpakkingen en biologische landbouwmethode), economische aspecten, praktische haalbaarheid en smaak.

Foto Velt, Liese Heuinck

Proefschoon voor het project is Bakkerij-, Slagerij- en Hotelschool Ter Groene Poorte in Brugge. Het proefproject moet leiden tot een draaiboek voor projecten met een dergelijke geïntegreerde aanpak voor secundaire scholen. We hopen op ruime toepasbaarheid in andere scholen.

VELT

Bio Met Klasse is een lessenspakket van Velt over bio voor het secundair onderwijs. Ervaringsgericht leren staat centraal in lessen voor alle graden. Leerlingen gaan in het kader van het pakket ook de boer op. Zo leren zij uit de praktijk over de meerwaarde van verse, regionale, seizoengebonden en biologische voeding. Je kunt het lessenspakket bestellen en downloaden via www.biometklasse.be.

PROBILA

Probila brengt vanuit het cateringproject BioBuitenshuis tips om biologische voeding praktisch en economisch mogelijk te maken op school binnen een ruimere aanpak met evenwichtige, eerlijke en ecologische voeding. De principes vind je op www.biobuitenshuis.be.

VREDESEILANDEN

Met "Biofruit op school" organiseert Vredeseilanden wekelijkse leveringen van biofruit. BioBrugsOmmeland vormt een regionale afzetketen voor biologische producten.

Meer informatie op www.biofruitopschool.be en www.biobrugssommeland.be.

TER GROENE POORTE

Ter Groene Poorte heeft ervaring opgedaan tijdens de Bioweek 2007. Zij hebben hun vijf restaurants (samen ongeveer 800 maaltijden per dag) toen volledig naar bio omgeschakeld. Het prijsverschil kwam op 25-30%, maar ze ontdekten al snel dat je conventionele recepten niet zomaar rechtstreeks naar bio kunt omzetten. De drie organisaties zullen de school allerlei tips geven om het prijsverschil (gedeeltelijk) weg te werken. Er hoeft niet 100% bio gewerkt te worden, elke stap is de moeite. Scholen zijn vaak bezorgd dat de ouders een prijsstijging van de maaltijden niet aanvaarden. Als dat echter binnen de perken blijft en de ouders en de leerlingen goed op de hoogte zijn van de meerwaarde die de school hiermee biedt, zijn er zeker kansen.

*Karen Remans (projectverantwoordelijke),
karen.remans@velt.be,
03 287 80 60*

Bewust kiezen

Ecologische uitgangspunten van Velt, toegepast op voeding

- Kies voor lokale, seizoensgebonden producten
 - Geef de voorkeur aan biologische ingrediënten
 - Eet minder vlees en meer groenten en andere plantaardige producten
- Kies voor verse en weinig bewerkte voeding

Biologische productie

Biologische productie voldoet aan economische, ecologische en sociale verwachtingen. De biologische landbouw produceert hoogwaardige voedingsmiddelen zonder residu's van schadelijke stoffen voor mens en milieu.

Vermindering energieverbruik

De energie die we uit ons voedsel halen, staat vaak niet in verhouding tot de energie die de verplaatsing met vliegtuigen, vrachtwagens en schepen vraagt. En ook bij de teelt, de verwerking en de bewaring verbruiken we energie. Kiezen voor seizoens- en streekgebonden landbouwproducten = energieverbruik verminderen.

Rechtvaardig inkomen voor boeren

Biologische boeren hebben meestal lagere gewasopbrengsten. Ze kweken hun dieren langzamer op en hebben meer grond nodig voor de uitloop. Ze hebben hogere loonkosten omdat hun werkwijze arbeidsintensiever is. Ook de controle kost geld.

Niet-duurzame landbouw zorgt voor lage prijzen voor de consument. Wanneer we consumenten voldoende informeren over de herkomst van de producten, zijn ze eerder bereid om een eerlijke prijs te betalen.

Efficiënt omspringen met het landbouwareaal

In de Europese Unie wordt 75% van het landbouwareaal gebruikt om veevoeder te telen. Om één persoon te voeden met een granenrijk dieet is jaarlijks 180 kg graan nodig; voor een vleesrijk dieet 930 kg! Duurzame landbouw besteedt bovendien aandacht aan het behoud en de versterking van de agrobiodiversiteit, probeert zo weinig mogelijk gebruik te maken van (milieubelastende) verpakkingen en wil de bewerking van voeding (raffinage, additieven) zo veel mogelijk vermijden. www.velt.be

EcoSpotting

EcoSpot, Trashbeatz en Studio Brussel gaan op zoek naar het meest milieuvriendelijke jeugdhuis van Vlaanderen. EcoSpot zet de Vlaamse

jeugdhuisen en hun jongeren aan om in en rond het jeugdhuis meer aandacht te hebben voor het milieu. Een jeugdhuis verbruikt nu eenmaal energie en water en produceert afval. EcoSpot steekt zeker geen foeilvingertje op, integendeel. Het project wil aantonen dat het jeugdhuis een plek kan zijn om op een leuke manier een bijdrage te leveren aan milieu en klimaat. En dat het jeugdhuis daarmee ook nog eens heel wat geld kan besparen, is natuurlijk mooi meegenomen! Op www.ecospot.be kunnen jeugdhuisen alvast terecht voor nuttige eco-tips en -links, de EcoScan en de EcoSpot Tsjeklist. Het EcoSpot Stappenplan helpt jongeren op weg om werk te maken van milieuzorg in hun jeugdhuis.

NACHT

Dertig jeugdhuisen die een "Nacht van de Energievreter" organiseren, krijgen bezoek van de EcoSpotbus. Tijdens een "Nacht van de Energievreter" worden geleidelijk aan alle energievreters en vervuilers uitgeschakeld: de verwarming gaat af, de verlich-

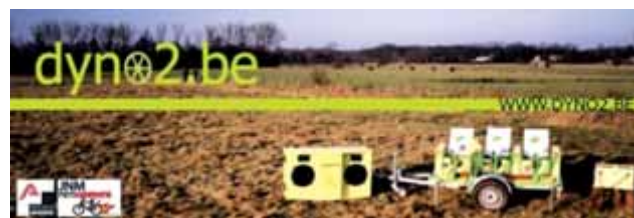
ting en de muziekinstallatie gaan uit... De jongeren bepalen zelf – door stemrondes – in welke volgorde dat gebeurt. Ze scoren ook door op een milieuvriendelijke manier naar het jeugdhuis te komen...

STUDIO BRUSSEL

Dit najaar en in het voorjaar van 2008 gaat EcoSpot de baan op. Met de EcoSpotbus gaan de mannen van Trashbeatz (www.trashbeatz.be) – muzikale duizendpoten die afval verwerken tot instrumenten – langs bij dertig jeugdhuisen, telkens op vrijdag of zaterdagavond. Elk jeugdhuis dat de EcoSpotbus aandoet, kan dingen naar de titel 'Milieuvriendelijkste jeugdhuis van Vlaanderen' door een opdracht uit te voeren. Wat die opdracht is, blijft nog een verrassing, maar de prijs die je ermee kunt winnen is niet min: een live-uitzending van Studio Brussel vanuit het jeugdhuis, compleet met bekende artiest en StuBru DJ's, of een complete MakeOver van het café.

DYNO2

De EcoSpotbus brengt de Dyno2 mee: een discobar aangedreven door 3 ligfietsen (www.dyno2.be) zodat het jeugdhuis, ook nadat de geluidsinstallatie werd uitgeschakeld, nog muziek kan draaien. Bovendien werken we samen met Poppunt (www.poppunt.be) om de jeugdhuisen voor het einde van de avond een gratis optreden of DJ-set cadeau te kunnen doen.

EcoSPOT GOES HOLLYWOOD?

Tuurlijk niet! Dat zou immers tonnen CO₂ kosten. Maar we gaan wel filmpjes maken. Vijf jeugdhuisen krijgen de kans om samen met de sympathieke mensen van Globelink een origineel idee over jongeren en milieu of over eco en jeugdhuisen in een filmpje te verwerken. De creaties worden in het voorjaar van 2008 op een persmoment – hopelijk in aanwezigheid van de milieuminister – voorgesteld aan het grote publiek.

KANDIDATEN

De EcoSpot Tournee gaat van start eind september 2007 en loopt tot eind februari 2008, en passeert telkens op vrijdag- en zaterdagavond. Jeugdhuisen die willen inschrijven voor de Tour of kans willen maken op een begeleiding van Globelink kunnen zich kandidaat stellen vanaf 1 september via www.ecospot.be. EcoSpot is een initiatief van Ecolife vzw, Leuven,

een erkende milieuvereniging, gespecialiseerd in het ontwikkelen van actiemodellen en campagnes i.v.m. ecologische gedragsverandering. In samenwerking met de Vlaamse jeugthuizenkoepels Formaat en JeF vzw, met financiële steun van de Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Cel Natuur- en Milieueducatie (NME) en ARGUS, het milieupunt van KBC en CERA.

Toerisme met een hart voor milieu

Op 8 mei ontvingen 21 Vlaamse scholen uit het basis- en secundair onderwijs in Brussel de groene vlag 2007 van *Eco-schools* – zie 'Hijs de vlag' p.23. *Eco-schools* is een programma van de *Foundation for Environmental Education* (FEE). FEE heeft naast *Eco-schools* nog andere internationale milieueducatieve programma's uitgewerkt, die ook in Vlaanderen succes kennen: de Blauwe Vlag en de Groene Sleutel, twee ecolabels voor de toeristische sector. De *Blauwe Vlag* is een kwaliteitslabel dat wereldwijd uitgereikt wordt aan jachthavens, stranden en zwembadcomplexen die zich inzetten voor een milieuvriendelijk en veilig toerisme. De *Groene Sleutel* is dit jaar van start gegaan met de kampeersector. Campings en kampeerverblijfparken kunnen het label in de wacht slepen met een milieuvriendelijke bedrijfsvoering. Vanaf 2008 nemen we ook jeugdverblijven en attracties op in het programma.

OP BEZOEK

Wil je met je klas eens een waterzuiverend rietveld bezoeken? Heb je al eens een groendak of een zonneboiler van dichtbij gezien? Hoe besparen de uitbaters op hun water- en energieverbruik? Ontdek welke milieueducatieve activiteiten ze in hun aanbod hebben of ga eens een kijkje nemen hoe een scheepsherstelplaats op een milieuvriendelijke manier beheerd wordt. Sommige uitbaters hebben een volledig ingericht containerpark op hun domein.

De Blauwe Vlag en Groene Sleutel laureaten zijn trots op hun inspanningen en stellen hun bedrijf op aanvraag graag open voor een schoolbezoek. Je kunt de namen en contactgegevens van de laureaten in je buurt vinden via www.bblv.be/blauwevlag en www.groenesleutel.be.

Eco-schools, Blue Flag en Green Key zijn initiatieven van de Foundation for Environmental Education. Ze worden in Vlaanderen beheerd door Bond Beter Leefmilieu. Eco-schools Vlaanderen wordt uitgevoerd door MOS. Groene Sleutel krijgt de steun van Toerisme Vlaanderen.

Ciné Globale en Choco Vélo

Studenten en personeel bewijzen dat milieubewust leven aan VUB geen utopie is.

Enkele milieubewuste personeelsleden en studenten van de Vrije Universiteit Brussel gaan samen zitten met medewerkers van het Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking en met de milieucoördinator. Hieruit groeit de Denk- en Actiegroep Duurzame Ontwikkeling (DADO).

Begin 2006 gaat de VUB dan een samenwerking aan met Ecolife. De vzw begeleidt drie EcoTeams. De EcoTeams bestaan uit personeelsleden die samen op creatieve wijze werken aan een meer milieuvriendelijke instelling.

KLIMAATSEMESTER

Ondertussen zitten ook de studenten met groene vingers niet stil. Samen met DADO en de EcoTeams gaat een aantal studenten over tot de organisatie van een klimaatsemester.

Gedurende het hele tweede semester willen ze studenten, personeelsleden en (toevallige) bezoekers op de campus sensibiliseren met een hele reeks activiteiten over het verband dat er bestaat tussen klimaatverandering en duurzame ontwikkeling. Opmerkelijke activiteiten zijn onder andere Ciné Globale (vertoning van een reeks films over de klimaatproblematiek, waaronder *An Inconvenient Truth*), de 'Lift-u-up' (iedereen met de trap i.p.v. met de lift), Choco Vélo (moedige fietsers verwennen met een kop warme chocolademelk) en een CO₂-arme maaltijd in het restaurant. Studenten organiseren ook een praatcafé over het broeikaseffect en houden een klimaatquiz. Tegen het einde van het semester misschien een CO₂-arme fuif...

OP KOT

DADO wil studenten ook aanzetten tot milieubewust gedrag op kot via het project "EcoKot". De VUB denkt

eraan een aantal units in de studentenhomes te reserveren voor studenten die willen instappen in het EcoKot-project. De EcoKotters worden zo het levend bewijs dat milieubewust leven aan de Vrije Universiteit Brussel geen utopie is.

Voor meer informatie over de milieuactiviteiten aan de VUB, bezoek de website van de Dienst Milieucoördinatie (www.vub.ac.be/MICO), van DADO (www.vub.ac.be/DADO) of van UCOS (www.ucos.be) of neem contact op met de milieucoördinator, Dimitri Devuyt op 02 629 14 75 of dimitri.devuyt@vub.ac.be.

Lekker fris

Ruikt het wel eens muff in je klas? Verliezen de leerlingen af en toe hun concentratie of hebben ze hoofdpijn? Sta je als leerkracht soms suf voor de klas? Heb je soms het gevoel dat je geen verse lucht krijgt? Een mindere kwaliteit van het binnenmilieu is vaak het antwoord.

Het kan in veel gevallen beter! En dat kan eigenlijk heel simpel.

Ontdek met *Lekker fris* hoe je probleemsituaties in het binnenmilieu kunt herkennen en hoe je ze kunt aanpakken. Want gezonde binnenlucht in de klas is belangrijk voor iedereen op school!

Het zorgt voor een gevoel van comfort, gezondheid en welzijn voor iedereen op school.

Lekker fris vormt de brug tussen het gezondheids- en milieubeleid op school.

EDUCATIEF MATERIAAL

- Op de poster en folder (*G*)een vuiltje aan de lucht vind je 5 handige tips om klas en school gezonder te maken.
- Het lespakket *Buitenlucht komt je binnenspelen* voor leerlingen van de 2de graad omvat een lesboekje met 4 verhaaltjes over ventileren, verluchten en opruimen, vraagjes en proefjes en goed/fout posters om de leerstof te verwerken.
- Een *CO₂-meter* waarschuwt aan de hand van lichtjes als je de klas onvoldoende ventileert. Je kunt hem uitlenen bij het Logo in je buurt (Lokaal Gezondheidsoverleg).
- Het *Lekker Fris-lied* is een tof lied over het belang van verluchten en een gezond binnenklimaat.
- Een *handleiding* voor de leerkracht geeft praktische uitleg bij de materialen.
- De *website* www.lekkerfris.be is een bron van informatie en bijkomende suggesties en opdrachtjes om te werken aan een gezond binnenmilieu op school.

De handleiding, het lespakket, het lied, de posters en folders krijg je gratis.

Inschrijven?

Stuur een mail naar onderwijs@mmk.be.

Meer informatie? www.lekkerfris.be

Lekker Fris is een project van de Medisch Milieukundigen bij de Logo's in samenwerking met de afdeling Toezicht Volksgezondheid.

